

Gedeelde grond 3: Elisabeth Klinck

Transcriptie

Elisabeth: [00:00:05] QUOTE: Allez, wees eens wat liever voor elkaar in plaats van meteen te *judgen*, te oordelen. Ik word weer kwaad als ik eraan denk. Er wordt zo veel *gejudged*, en zoveel gezegd: “goh ja, wat die gedaan heeft, dat was echt niet goed.”

Ann: [00:00:21] INTRODUCTIE: Welkom bij Gedeelde grond, waarin kunstprofessionals in Vlaanderen praten over wat hen bezighoudt en hoe ze de toekomst zien van het mooie veld dat we met z'n allen delen. Mijn naam is Ann Overbergh en vandaag praat ik met violiste Elisabeth Klinck. Violiste Elisabeth Klinck maakt eigen werk en componeert ook voor podiumkunsten. En ze is medeoprichter van Nemø ensemble voor hedendaagse muziek. Ze speelt zowel in concertclubs, op festivals voor avontuurlijke muziek, als in klassieke concertzalen. Misschien zag u haar optreden in One Song van Miet Warlop in 2022 in première gegaan en ze heeft net ook een plaat uit *Picture a Frame* op Hallow Ground.

Zeg ik dat juist?

Elisabeth: [00:01:03] Ja, Hallow Ground, zeker.

Ann: [00:01:06] Welkom Elisabeth, fijn om jou te ontmoeten.

Elisabeth: [00:01:09] Merci.

Ann: [00:01:10] Hoe lang ben jij, los van eventuele opleidingen, al aan de slag in de kunsten?

Elisabeth: [00:01:19] Even rekenen. Ik ben 27, ik ben afgestudeerd maar heb lang doorgestudeerd... corona inclusief schat ik dat ik een dikke vier, vijf jaar actief ben. Maar ik heb het gevoel dat ik pas sinds het laatste jaar van corona echt in de scene zit. In dat jaar is mijn gevoel veranderd: van het gevoel dat ik gewoon uitvoerend muzikant ben en heel veel meedraai in projecten van anderen, naar iemand die eigen werk brengt, ik die als creërend artiest beetje bij beetje mijn eigen stapjes zet in het veld.

Ann: [00:02:12] Had dat met corona te maken? Het feit dat je mensen niet mocht ontmoeten, een beetje op jezelf teruggeworpen werd?

Elisabeth: [00:02:20] Ik had toen een vriendje dat beeldend kunstenaar was en die bleef mij maar vragen: "Elisabeth, hoe kan het dat je alleen maar werk van andere mensen uitvoert? Ik snap het niet. Waarom wil jij niet dingen van jezelf creëren? Waarom wil jij niet zelf aan de slag?" Ik zei altijd dat hij het niet snapte. En hij zei: "Maar je hebt zoveel creatief potentieel. Doe daar iets mee." En dat is tijdens corona begonnen. Toen was er Quarantaine TV, dat was iets van mensen van KASK. Zij maakten wekelijks video's. Zij hadden mij gevraagd om iets voor hen te maken, en ik zei meteen: "Nee, nee, nee!" Maar op den duur duurde de lockdown zo lang dat ik dacht "nu moet ik wel iets doen." Dus dan ben ik wat beginnen prutsen.

Ann: [00:03:18] Waarom zei je aanvankelijk nee? Zag je jezelf niet als maker, of had je gewoon geen zin?

Elisabeth: [00:03:25] Ik dacht: “Eindelijk eventjes niets doen”. Ik ging de hele tijd van het ene project naar het andere - ik had soms drie repetities op een dag. Ik zat 's ochtends in Leuven, 's middags in Brussel, 's avonds in Gent. Ik was ook een lerarenopleiding aan het doen. Ik zat de hele tijd heel hard op schema en ik dacht: “Eindelijk niemand die mij ergens verwacht.”

Ann: [00:03:48] Dus eigenlijk had je wel al snel veel opdrachten, uitvoerend en creërend? Had je het gevoel dat je over veel drempels moest bij het begin van je loopbaan? Belangrijke uitdagingen? Of was dat eerder *smooth sailing*?

Elisabeth: [00:04:19] Eigenlijk ging dat redelijk *smooth* allemaal. In het begin zijn dat sowieso veel projecten van het conservatorium en heel veel onbetaald werk. Het is niet dat ik daar toen veel geld mee verdiende. Ik gaf vooral les voor mijn vaste inkomen. Maar op een bepaald moment begonnen mensen mij te vragen voor concerten en voor theater om muziek te maken, mee te spelen. En plots... ik weet het niet, dat ging gewoon heel *smooth*.

Ik heb geleerd van mijn papa dat je op alles ja moet zeggen, dus dat deed ik. Dat heeft mij ook een paar keer de das omgedaan, omdat je soms verdrinkt in het werk. Maar dat heeft er wel voor gezorgd dat ik mij iedere keer in oncomfortabele situaties heb begeven, waardoor ik nieuwe mensen heb ontmoet, waardoor ik ontdekte dat theater iets voor mij is. Ik heb leren ontdekken wat mij al dan niet ligt - en dat ben ik nog steeds aan het ontdekken.

Ann: [00:05:16] Een nogal organisch parcours dus, waarvan je zegt dat je uit je comfort zone bent geduwd, of je hebt gezegd op dingen waar je niet zo veel zin in had.

Elisabeth: [00:05:28] Ik had tijdens corona wel beslist: Ik zeg nog maar ja op dingen waar ik zin in heb, of die mij prikkelen. Daarvoor deed ik te veel dingen, zoals bijvoorbeeld bij belorkesten. Ze bellen je en je gaat bij hen spelen. Dat is belachelijk slecht betaald. Vragen ze jou niet, dan vragen ze iemand anders. Een groot deel van het orkest zit daar met zijn bakkes tot op de grond. En dat is altijd op rare plekken. Weinig respect, weinig community. Iedereen eet zijn boterhammen apart op. En plots dacht ik: “oh my god, dit is nu mijn toekomst als violist, want ik ga niet in een orkest binnen geraken en ik heb daar ook absoluut geen zin in.” Of freelance violiste is dan de andere manier. Maar ik vond dat zo deprimerend. Dus toen ben ik alleen nog ja beginnen zeggen op dingen waar ik zin in heb. Dat heeft ervoor gezorgd dat ik plots alleen maar in leukere projecten terechtkwam. Mijn buikgevoel is mijn go to. En da's ook moeilijk, want soms voel je aan uw buik van “dit voelt echt niet goed.” En dan is het de oefening om te kunnen zeggen: “sorry, maar voor dit project heb ik geen headspace, of dat zie ik niet goed komen.”

Ann: [00:06:58] Gelukkig heb jij dan nog redelijk uiteenlopende talenten, skills en interesses, om jezelf niet te hoeven “beperken” tot uitvoerend violist zijn. Want het is ook niet zo evident dat mensen uit het theater bij jou terechtkomen en vragen om mee een stuk te creëren. Hoe kwam dat dan zo plots?

Elisabeth: [00:07:29] Dat gaat weer terug naar die Quarantaine TV. We zaten in een groepschat waarbij we elke week zoomden. Op een ochtend was er een zoom, ik lag in mijn bed en dacht: “wat moet ik in godsnaam nog doen met mijn dagen?” En

---

toen hoorde ik dat er zo'n zoom was en dacht: "ik kan beter uit mijn bed komen en in die zoom gaan zitten, dan doe ik toch iets." En daar spraken ze erover om samen een voorstelling maken in de Vooruit, want die zalen waren leeg. Dus wanneer iedereen buiten mocht zijn we in de Vooruit gaan zitten en hebben we die voorstelling gemaakt. Ik kende al die mensen niet. Die vonden mij gewoon wel gezellig of zo, of een goed aura of *I don't know*.

Elisabeth: [00:08:20] Dat was zo'n massa. Ik weet zelf niet hoe ik daar überhaupt bij terecht ben gekomen. Maar ja, [ik dacht]: let's go, ik heb niets te doen, we gaan gewoon een decor bouwen en een voorstelling maken. Ik heb uiteindelijk het sound design gemaakt van die voorstelling. Het waren waanzinnig veel voorstellingen, zestien op vier dagen denk ik. En daarin heb ik weer mensen ontmoet, zoals Lieselot Siddiki en Jarne Van Loon, die de voorstelling NACHTZWEMMEN hebben gemaakt, over het nachtleven. Zij vonden dat ik goed kon feesten en vroegen of ik niet wou meedoen. En plots besepte ik: "heel die manier van werken - heel veel belang aan samen eten, samen nadenken, gewoon voor elkaar zorgen, elkaar helpen..." Iedereen was samen aan het bouwen aan het decor.

Ann: [00:09:17] Dat staat wel in contrast met wat je vertelde over zo'n belorkest.

Elisabeth: [00:09:22] Mega, dat is echt een wereld van verschil. Ik had eindelijk het gevoel dat ik bij gelijkgezinden terechtkwam. Op het conservatorium zit je de hele tijd alleen in je kotje te studeren, en je toont alleen iets wanneer het bijna klaar is. Je gaat bijna nooit iets tonen aan andere leerlingen, want er is zoveel taboe. Als je dan iets fout speelt, dan is er zoveel druk. Bij de mensen van theater - tenminste diegenen die ik heb ontmoet - was dat heel anders. Ze stelden voor om de hele namiddag te improviseren met wat props, om daar een video van te maken en hup,

dat is reclame voor de voorstelling. Opeens zag ik: “je kan gewoon iets megavet maken door mensen vrij te laten en door te spelen.” Dat is het omgekeerde van het conservatorium. Dat gaf het gevoel alsof je een klaplong hebt en ze er een spuit in moeten steken.

Ann: [00:10:20] Het is ook zo dat je in podiumkunsten niet meer echt per se als acteur of als uitvoerend danser wordt opgeleid. Je wordt opgeleid als maker. Het zou inderdaad wel kunnen dat dat in klassieke conservatoria anders is, dat dat nog niet gebeurd is, of dat daar minder aandacht naar is gegaan. Dat het eerder blijft bij het uitvoeren of interpreteren van repertoire.

Elisabeth: [00:11:00] Maar ik denk ook dat dat goed is. Dat is niet slecht. Sommige mensen zijn ook niet creërend ingesteld, en er zit ook iets moois in. Ik voer supergraag uit. Ik ben supergraag deel van andermans project. Dat ik daar met mijn ambacht aan kan deelnemen. Want ook in die ambacht zit er creativiteit. In hoe je je frasering doet, hoe je bepaalde kleuren kiest, hoe je communiceert. Dat is zo leuk! Om in een repetitie te zitten en samen op een stuk te zoeken. Zoals met Nemø, dat je met z'n zevenen zit te zoeken hoe je een stukje het beste kunt vertalen.

Maar wat volgens mij wel problematisch is, is dat je het gevoel hebt als je buiten komt uit het conservatorium, dat je enige optie om creatief te zijn of een artistieke praktijk uit te bouwen, ofwel om les te geven is, ofwel om auditie te doen voor orkesten. Nochtans: je kunt een ensemble oprichten, je kunt begeleidend muzikant zijn in theater, je kunt een concertreeks organiseren, je kunt mensen samenbrengen om concerten te doen. Er zijn heel veel opties, maar die worden niet aangeleerd of er wordt niet verteld hoe je dat aanpakt. Ik heb het gevoel dat er enkel bij de allerbesten een sprankeltje hoop is op een carrière. Maar als ik vergelijk met wie nog

---

in mijn klas zat, ben ik de enige die effectief met haar ambacht bezig is. Er hangt ook een taboe over: dat het minderwaardig is, muziek maken in theater of meer met experimentele muziek bezig zijn, of met onderzoek naar klank. Alleen als je in de *high top* zit, of in de orkesten speelt, dan heb je het gemaakt.

Ann: [00:12:51] Het lijkt alsof je als student niet geïnformeerd wordt over alle mogelijkheden die je hebt als kunstenaar

Elisabeth: [00:13:00] Ja. Maar muziek is ook zo “alleen”, dat je niet weet aan wie je je vragen kunt stellen. En misschien weet je zelf niet dat die vragen er zijn. Bijvoorbeeld, hoeveel verdien je voor een concert? Hoe kan je onderhandelen over een prijs? Er heerst een idee dat je dankbaar moet zijn dat je een concert hebt, maar zo bouw je wel niets uit. Ik denk dat sommige instanties gewoon in het conservatorium zouden moeten komen, en als een mini-workshop twee uur praten.

Bijvoorbeeld Kunstenpunt. Wie zijn jullie? Wat bieden jullie aan als studenten met al die vragen zouden zitten? Of bijvoorbeeld Artists United, een vakbond voor kunstenaars. Zij zouden kunnen zeggen: “wij zijn deze instantie. Misschien heb je deze vragen nog niet, of misschien zijn er nog geen *struggles*, maar als je dit soort vragen tegenkomt tijdens je loopbaan, dan kan je bij ons terecht.” Of wat zijn je rechten als je muziek speelt? Stel nu, een popartiest vraagt je om een album in te spelen. Wat zijn je rechten? Waar kan je je inschrijven? Sabam, wat betekent dat?

Er is zoveel omkadering waar je geen flauw benul van hebt, maar waarvan het superbelangrijk is dat je dat weet, vóór je eraan begint. We zullen meer moeten babbelen, denk ik. Dat je die vragen aan een collega stelt. Die zal wel veel antwoorden hebben. Dan kan je veel info uitwisselen.

Ann: [00:14:28] Ja, het viel me op dat je zei: “Muziek, dat is alleen”. Dat statement verraste me.

Elisabeth: [00:14:36] Ik had het er nog over met Bertrand tijdens een repetitie: als muzikant werk je super veel alleen. Wanneer je componeert, muziek instudeert, het is veel alleen werken. Uiteraard repeteer je soms samen, en in het theater gebeurt dat veel meer: dat je samen dingen op de vloer uitbouwt.

Ann: [00:14:57] Waardoor er ook vertrouwen groeit om andere dingen en vragen aan elkaar te stellen?

Elisabeth: [00:15:01] Dat er meer *community* heerst. Mijn eigen ervaring is meer alleen. En ik heb daar ook veel nood aan, om alleen in mijn studieruimte te zijn, om alleen dat instrument te onderzoeken, alleen dingen uit te proberen. Waardoor er minder ruimte is, of het komt minder aan bod, om vragen te stellen.

Ann: [00:15:30] Zou dat één van de uitdagingen kunnen zijn, zeker in muziek vandaag, om op zoek te gaan naar manieren om elkaar te ontmoeten, meer van elkaar te leren, meer uit te wisselen, meer aan *community*-vorming te doen?

Elisabeth: [00:15:44] Ik zat te denken dat we idealiter een groot kantoorgebouw met verschillende verdiepingen hebben, heel goed geïsoleerd, met hokjes: hokjes waarin mensen kunnen schrijven, waarin mensen kunnen repeteren, waarin mensen kunnen studeren, hokjes - wie weet een verdieping voor Kunstenpunt? Misschien heb je onderaan in de kelder synthbouwers of zo, een goede studio, en dan heb je misschien ook een goede concertzaal. Misschien een opnamestudio, zodat

---

iedereen bij elkaar kan komen aankloppen als ze met iets zitten of iets willen uitproberen.

In een conservatorium heb je dat, allemaal repetitielokaaltjes naast elkaar. Dat is mega-inspirerend en uitdagend omdat je elkaar tegenkomt in de wandelgangen, en zo ontstaan er dingen. Of programmatoren, dat is ook super-eng! Daar was ik vroeger echt bang van. Maar doordat ik nu bepaalde programmatoren heb ontmoet en met hen heb gepraat, en zij mij ook hebben ondersteund, denk ik: “je moet daar niet zoveel schrik voor hebben.”

Elisabeth: [00:15:56] Als al die mensen in verschillende baksteentjes in het kunstenveld elkaar meer zouden tegenkomen... Je komt elkaar bij wijze van spreken tegen aan het koffiezetapparaat, en je zegt: “ik zit weer met dat probleem, ik geraak er maar niet uit..” En dan “ach, mijn collega kan je misschien helpen!” Ik weet niet hoe dat in de praktijk zou moeten, maar dat kantoorgebouw zou ik wel zien zitten.

Elisabeth: [00:17:29] Persoonlijk heb ik wel al veel mensen ontmoet. Ik heb het gevoel dat ik veel praat en mijn best doe. Met *One Song* hebben we een groot team.

Waar ook quasi-nooit wordt over gepraat is geld, en hoeveel iedereen verdient. Je kan als zelfstandige werken of in dienstverband. Als zelfstandige moet je meer geld afgeven. Ben je in dienst, dan krijg je je nettobedrag. Maar heel veel mensen weten niet hoe dat in elkaar zit!

Elisabeth: [00:18:00] Mijn papa is ook freelance muzikant, klassiek violist. Hij zegt: “ik zeg altijd ‘ja’, op eender wat, zo niet vragen ze mij niet meer”. En dan denk ik: “dat is zo brutaal, dat zou echt niet mogen!” En mochten we allemaal collegiaal zijn,

en zeggen: “we stoppen daarmee! Daar moeten we iets aan veranderen...” maar dat gebeurt niet.

Binnen het theater heb ik het gevoel dat er meer vergoeding, iets meer subsidie, dat het wat meer ingeburgerd is. Bij muzikanten is dat heel weinig. Muziek is een taal. Je leert niet over muziek of projecten praten als muzikant, je speelt gewoon! Wat megamooi is, maar als je in dat kantoorgebouw zat, zou je kunnen zeggen: “ach, kijk, ik heb hier muziek, ik kan je dat laten horen, zou je hier iets over kunnen schrijven?” Misschien met journalisten. “Welke termen, of waaraan doet dit jou denken? Hoe zou jij dat kaderen?” Of door in een wisselwerking te leren praten over je werk.

Elisabeth: [00:19:11] Je moet muzikant zijn, je moet kunnen praten over je werk, je moet je werk ook kunnen verkopen. Je moet je als persoon kunnen verkopen. Ik vind het heel moeilijk, je wordt echt een soort product!

Ann: [00:19:24] Wat betreft ‘Fair Pay’ en ‘Fair Practices’, zijn er al wat tools. En de toolbox ‘Juist is Juist’, die is ontwikkeld door oKo en partners. We hebben Cultuurloket dat aan andere artiesten en ook in de brede cultuursector zakelijk advies geeft. Maar als ik dan hoor wat je vertelt, lijkt het erop dat dat niet zo bekend is bij kunstenaars die nog niet lang aan de slag zijn.

Elisabeth: [00:20:00] Nee. Ik zou alles gratis doen, maar dat is gewoon niet zo duurzaam. En er is ook de een vraag van: “ik wil mij niet opdringen, want mijn artistieke praktijk is nog niet helemaal ontwikkeld”, en ik zit nog met veel vragen dus je hoeft mij helemaal niet te betalen. Maar ik ben erop aan het oefenen om dat los van elkaar te zien. Enerzijds moet er gewoon gepraat worden over geld, en als een organisatie weinig geld heeft kun je zien wat er mogelijk is. Die vraag moet altijd

gesteld worden, en dan kan je nog zeggen: “het is goed als er lekker eten is” of zo, “ik kom want anders heb toch een vrije dag.” Het is zeker niet zo dat je alleen speelt vanaf 400 euro. Je hebt ook mensen die zeggen: “dan zeg je gewoon ‘neen’ tegen al de rest.” Maar dat vind ik niet, ik vind dat erover gecommuniceerd moet worden. Open gecommuniceerd. Ben je een groot huis en krijg je subsidies om je artiesten te betalen, dan moet je dat ook doen.

En als je dan ziet dat een artiest van hetzelfde niveau plots 100 of 200 euro meer krijgt, dan is dat wel moeilijk. Je wordt zelf je product.

Ann: [00:21:23] Je wordt je eigen agent, je moet jezelf gaan verdedigen. Welke zijn volgens jou de belangrijkste uitdagingen voor kunstenaars uit jouw generatie? Je noemde er al twee: verbinding, contact en uitwisseling, en dan ook het feit dat je allerlei rollen moet spelen. Zijn er zo nog?

Elisabeth: [00:21:52] Je wordt snel afgerekend als je iets uitprobeert, of als jonge maker. Ze zeggen altijd dat er veel ruimte is voor experiment, maar alles wordt ook gecapteerd de hele tijd, er wordt een interview over geschreven, alles leeft online. Ik vind het soms een slagveld. Als je als jonge maker zo snel wordt afgerekend op iets wat je maakt, ik krijg er buikpijn van. Je hebt die wedstrijd die net gepasseerd is met die zangers [de Koningin Elisabethwedstrijd], met van die korte interviews om tijd te winnen. Er was een interview met een zangeres en met een muziekmanager. Men vroeg: “hoe is de wedstrijd voor u verlopen?” Het betreft een waanzinnig stresserende wedstrijd op een waanzinnig hoog niveau, en al die artiesten stellen zich zo kwetsbaar op op het podium, de ene met meer ervaring dan de andere. Dat is zo hard werken, en het is zo chique dat die zich daar zo tentoonstellen, en dan antwoordt die manager: “Well, actually I am a little bit disappointed by the level of performances.” En ik dacht echt “*Oh My God*, die mensen worden daar als

supersterren behandeld, daar staat de hele tijd een camera op en dan zeg jij “I am a little bit disappointed by the quality”. Wie ben jij eigenlijk? Wees eens wat liever voor elkaar in plaats van direct te oordelen! ik word er weer kwaad van, als ik eraan denk: er wordt zoveel *gejudged*! En zoveel van: “die, ja die is echt niet goed.”

Elisabeth: [00:23:40] Er is weinig ruimte voor mislukkingen. Zeker als beginner: je schrijft je subsidiedossier vóór je iets begint te maken. Dat an sich is soms al problematisch. Dan krijg je geld, en dan komt er iets uit. Als dat dan niet 100% is zoals je het zou willen, en wordt het dan nét iets minder goed onthaald, dan ontstaat er een sfeer van “die heeft zoveel geld gekregen, en die heeft er slechts dat mee gedaan.” Dan denk ik: “maar ja, hoe móét je het doen? Moet je de hele tijd met niets ontwikkelen, zelf je stem te ontwikkelen? Daar is geld voor nodig. Die sfeer wordt problematisch. Er wordt heel hard verwacht van kunstenaars dat ze al een heel parcours hebben uitgetekend op voorhand. En dan wordt het je kwalijk genomen dat je niet voldoet aan de verwachtingen van wat je hebt geschreven. Dat is de verkeerde logica, denk ik. Dat zit heel scheef. Je mag je verkopen, maar je mag ook niet té veel verwachtingen scheppen of je moet er aan voldoen zonder fouten te maken. En zo niet heb je afgedaan of zo.

Elisabeth: [00:24:54] Als het dan gaat over jezelf ontwikkelen, of dingen uitproberen als artiest, “ik wil een voorstelling maken over dingen waar ik niet zoveel van ken, maar ik ga mij daarin verdiepen”, daar is geen ruimte voor want dat past niet binnen mijn parcours.

Ann: [00:25:12] We hebben uitgebreid gesproken over hoe het is als individuele maker. Zijn er andere dingen als je kijkt naar ons kunstenveld, breed beschouwd? Of het nu over makers gaat, of collectieven, of organisaties? Fantastische kansen

---

die je ziet, die we moeten grijpen? Of gevaren, grote risico's, dingen waar we echt iets tegen moeten doen, om te vermijden dat deze evolutie zich voordoet?

Elisabeth: [00:25:38] Dat vind ik een heel moeilijke vraag! Misschien een beetje psychologische hulp, tout court, in de kunstensector, dat zou heel welkom zijn, denk ik!

Ann: [00:25:58] In de corona-periode waren er verschillende organisaties, ik kan ze niet allemaal opsommen, en Kunstenpunt heeft toen 'Morning Coffee' opgericht. Nu is dat een loket waar mensen twee keer in de week kunnen komen en via zoom eender welke vraag kunnen stellen over werken in de kunsten. Maar oorspronkelijk is dat opgericht voor wat je zo'n beetje beschrijft. Wij zijn uiteraard geen psychologen, maar heb je nood aan iemand om mee te praten, dan zijn we hier en we zitten klaar aan de zoom. Daar hebben veel mensen toen op ingetekend.

Elisabeth: [00:26:35] Zoiets, ja. Ik was artikelen aan het lezen over sporters, die ook heel veel met prestatiedruk zitten. Zij werken met sportpsychologen. Maar artiesten, en dat gaat bijvoorbeeld ook over een festival dat je organiseert als artistiek leider, en hoe je met al die druk omgaat, en met mensen die naar jou zitten te kijken tot je iets doet. Je weet niet hoe je daarmee moet omgaan. Iedereen heeft er last van, zoveel last dat ik denk: "ik ga ermee stoppen, want het is zo ongezond om jezelf tentoon te stellen, met al die vragen, met al die twijfels", en dat begint te groeien in je binnenste. Je kan er ook niet mee stoppen, want dat is je job. Dat is soms zo moeilijk! Daar is dat "product" weer, maar iedereen heeft nood aan bevestiging, aan mensen die communiceren.

Ann: [00:27:45] Of een plek om over je twijfels te praten, en herkenning bij andere mensen. Ontmoetingen, en een bepaald soort vertrouwen met mensen...

Elisabeth: [00:27:57] En vertrouwen dat ze de waarheid zeggen.

Ann: [00:28:02] Als je droomt over een ideaal kunstenveld, dan hoor ik dat het gaat over een veld waarin de kunstwerker en de kunstenaar meer compleet mens kan zijn, en niet enkel zijn of haar rol aan het spelen is.

Elisabeth: [00:28:22] En dat er meer wordt gepraat tussen die twee, die hebben elkaar echt nodig, de hele tijd. De kunstenaar heeft de kunstwerker nodig, en het ene is ook niet beter dan het ander.

Ann: [00:28:38] En het publiek ook. Ik denk niet dat dat er een probleem mee heeft om een interview te lezen waarin iemand zegt: “ik ben nu succesvol, maar dat betekent niet dat ik niet soms heel diepe existentiële twijfels heb”. Het is wat je zegt: we zijn ook maar mensen, en eigenlijk is het *human interest* bijna, het is geen schande om te twijfelen.

Elisabeth: [00:29:01] Helemaal niet. Wel kijk, voor wie nu aan het luisteren is: ikzelf heb ook veel existentiële onzekerheid. Dat hoort erbij, en het is helemaal niet erg. Maar wél als er geen ruimte is om oplossingen te zoeken.

Ann: [00:29:22] Dat steken we in onze zak en nemen we mee. Als uitsmijter nog: als je nog iets mocht zeggen aan je collega's in het kunstenveld, eender wat, is er iets, wat zou dat zijn?

KUNSTENPUNT

Elisabeth: [00:29:40] Niet te veel piekeren, en hulp vragen als je hulp nodig hebt.

Ann: [00:29:52] Dat is heel duidelijk, ik hoop dat iedereen het goed gehoord heeft.

KUNSTENPUNT
